

Mgr. Lenka Lysoňková:

„Proměna obrazu Sovětského svazu v protektorátním denním tisku na příkladu srovnání dobových mediálních obrazů z přelomu srpna a září 1939 a přelomu června a července 1941.“

Rigorózní práce 2013, IKSŽ FSV UK Praha, 270 stran s přílohami, vedoucí práce PhDr. Petr Bednařík, Ph. D.

Magistra Lenka Lysoňková předkládá k obhajobě rigorózní práci mediálního charakteru par excellence. Cílem práce je nastínit, jakým způsobem se vyrovnával, resp. musel vyrovnávat, protektorátní denní tisk s obraty německé zahraniční politiky v kontrastu s uzavřením spojenecké smlouvy se SSSR v roce 1939 a napadení SSSR v roce 1941. Předválečné vztahy Německa a později i nacistického Německa k sovětské diktatuře budí dodnes zájem odborné i části laické veřejnosti. Komparace mediálního obrazu, resp. jakým způsobem informovala protektorátní periodika o paktu Ribbentrop-Molotov v srpnu a září r. 1939 a později o německé invazi do Sovětského svazu v červnu a červenci 1941 je optimální látkou pro osvětlení „průžnosti“ protektorátní (= říšské) propagandy. Obě události znamenaly zásadní obrat v německé zahraniční politice a v německo-sovětských vztazích, který bylo potřeba přijatelně vysvětlit.

Pisatelka porovnávala a sémioticky zkoumala mediální obsahy čtyř protektorátních deníků – Večerního Českého slova, Poledního listu, Lidových novin a Venkova. Tímto reprezentativně pokryla co do nákladů a co do škály recipientů dobovou mediální scénu v segmentu tištěného slova (periodik).

Předložená rigorózní práce má 162 stran vlastního textu a 95 stránek příloh, z toho 47 stran příloh fotografických. Práce je opatřena jmenným rejstříkem. Na tomto místě můžeme uvést, že přílohy plní svou funkci a tvoří s textem propojený celek. Práce je logicky a metodicky dobře členěná, díky promyšlené a přehledné struktuře je text konzistentní a srozumitelný při zachování odborné roviny. Vstupní kapitoly (Vznik a organizace Protektorátu Čechy a Morava; Mediální politika a praxe Protektorátu; Mezinárodně politická situace; apod.) zpracované na základě sekundární literatury jsou dobře vyvážené a poskytují dostatečný společensko-historický kontext. Autorka používá poznámkový aparát pod čarou. Takový způsob považuji za praktický. Diskutabilní je množství citací. Pisatelka citovala opravdu poctivě - podle zásady raději více, než méně. Jako příklad sporné (zbytečné) citace uvedu poznámku č. 359 na s. 89 – Beneš Edvard. V poznámkovém aparátu se také vyskytuje několik překlepů (např. s. 27, 143).

Jádrem práce je analýza a komparace předmětných textů ve stanovených novinách. Pisatelka podává nejprve způsob protektorátní (říšské) presentace dění před a po 1. září roku 1939. Jí podaný obraz je celistvý, dobře podložený historickými souvislostmi a hlavně podepřen dostatečným počtem autentických ukázek z předmětného dobového tisku. Kvalitně je zpracovaná kapitola pojednávající o doprovodném fotografickém materiálu. Je dobré, že autorka nepadla in medias res, ale zmínila se i o úloze fotografického zpravodajství a stavu tehdejší fotografické techniky, jejíž kvalitu a vyspělost si dnes mnohdy neuvědomujeme. Jedná se tedy o zpracování a interpretaci celého komunikátu, nejen jeho textové složky.

Obdobným způsobem je zpracován obraz Sovětského svazu na stránkách předmětných protektorátních deníků po napadení SSSR 22. 6. 1941. Protektorátní (říšská) propaganda je opět spolehlivě doložena a interpretována na řadě autentických ukázek, přičemž je dobře zasazena do historických souvislostí a pojata ve své šíři (včetně židovské otázky). Nechybí ani pasáž pojednávající o doprovodném fotografickém materiálu, který byl „jedním z psychologicky nejúčinnějších nástrojů protibolševické propagandy na stránkách protektorátního denního tisku...“ (s. 124).

Při komparaci mediálních obsahů z doby kolem 1. září 1939 a po 22. červnu 1941 pisatelka správně uvedla, že nepřátelství k Sovětskému svazu znamenalo pro říšskou propagandu ideologicky přirozenou polohu (s. 127). Kampaň v roce 1941 proto byla pochopitelně podstatně masivnější, ale i mnohem konkrétnější a emotivnější, než kampaň kolem 1. září 1939 (s. 129). To se týkalo i fotografického materiálu.

Završením práce sui generis je kapitola Sémioпростor protektorátního tisku. Pisatelka zde mimo jiné přesvědčivě vysvětluje genezi a vývoj bazálních nacistických mýtů - mýtu vůdce, mýtu vyvoleného národa, mýtu nepřítele a spravedlivé obrany atd. (V této souvislosti ještě poznámka k jinak bohatému seznamu použité literatury. V seznamu literatury, kde nebyla opomenuta ani Hana Arendtová, trochu postrádám aktuálnější české tituly k analýze mediálního diskurzu). Propagandisticko-formativní využití těchto mýtů na stránkách zkoumaného tisku je bohatě doloženo citacemi.

Rigorózní práci Mgr. Lenky Lysoňkové doporučuji bez námitek k obhajobě.

PhDr. Mgr. Robert Krejcar, Ph. D.
oponent práce